Ympäristövaliokunnan julkinen kuuleminen 18.9.2024

K 16/2024 vp Ilmastovuosikertomus 2024

Anna Salminen, Birgitta Vainio-Mattila ja Kirsi Mäkinen

Maa- ja metsätalousministeriö

Tilannekuva MMM:n vastuualueista

- Maankäyttösektorin tilannekuva tarkentunut, 2035 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen vaatii lisätoimia kaikilla sektoreilla. Maa- ja metsätalouden ilmastotoimien toimeenpano jatkuu HO:n ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman mukaisesti.
- Maatalouden päästöjen vähentäminen haastavaa ilman tuotannon merkittävää vähentämistä, kytkös useisiin strategiavalmisteluihin. Turvepelloilla keskeinen rooli, vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan huomioitava.
- Sopeutumisen ja varautumisen merkitys korostuu ilmastonmuutoksen edetessä. Sopeutumistoimien toimeenpano käynnistynyt KISS2030:n mukaisesti, alueellisen työn aktivoituminen keskeistä. Toimeenpanon seurantaan ja resursointiin panostettava jatkossa.

Maankäyttösektori (LULUCF)

Tilanne

- Tilannekuva maankäyttösektorin osalta on täsmällisempi kuin ilmastolakia laadittaessa
- Ilmastolain hiilineutraaliustavoite 2035 perustui oletukseen maankäyttösektorin korkeasta nettonielun tasosta, joka ei tarkentuneen tiedon valossa näytä todennäköiseltä

Haasteet

- Tämänhetkisen tilannekuvan mukaan alijäämä suhteessa EU:n LULUCF velvoitteeseen 2021-2025 olisi 10-40 Mt CO2-ekv [huomioitu 2023 kansalliseen käyttöön päivitetty metsien vertailutaso ja joustojen käyttö]. Tilannekuva elää.
- Nieluja on vahvistettava myös seuraavalle velvoitekaudelle 2026-2030.

Ilmastotoimia on tehtävä enemmän kaikilla sektoreilla

Maankäyttösektorin ilmastotyön toimeenpano jatkuu

Hallitus on sitoutunut jatkamaan maankäyttösektorin hiilinieluja vahvistavia toimia (maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman, Kansallinen metsästrategia 2035:n jne. toimeenpano).

- Toimet turvemailla maankäyttösektorin ilmastotyön keskiössä, toimien pilotointi jatkuu
- Hiilestä kiinni TKI-kokonaisuus – tietopohja, osaamisen kehittäminen
- Ilmastotavoitteiden toimeenpano on osa maa- ja metsätalouden tukijärjestelmiä
- Tulosperusteisen rahoitusmallien ja hiilimarkkinoiden edistäminen kansallisesti ja osana EU-politiikkaa
- Metsien kasvun paketti: turvemaametsien peitteisen metsänkasvatuksen edistäminen, kiertoaikojen maltillinen pidentäminen, metsien kasvattaminen tiheämpänä, metsätuhojen ennaltaehkäisy jne.
- Panostukset alueelliseen ilmastotyöhön sekä alueellisten metsäohjelmien päivitys
- Metsähallitus jatkaa monikäyttömetsien nettohiilinielun kasvattamista

III Lisätalousarvioesitys 2024:

- Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurannan kehittäminen, jotta EU-velvoitteet toteutetaan ja kansallinen ilmastotyö saadaan näkyväksi.

Maatalous

- Ilmastolain mukaisesti suunnitelmien valmistelussa on otettava huomioon suunnitelmien mahdolliset vaikutukset **kotimaiseen ruokaturvaan**.
- Maatalouden päästöt kaikilla raportointisektoreilla ovat **pysyneet** suhteellisen tasaisina tarkasteluvuosina 2005-2023.
- Maatalouteen liittyviä päästövähennystoimia on sekä vuonna 2022 valmistuneessa **keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa** (KAISU) että **maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa** (MISU).
- **Taakanjakosektorilla maataloudessa** tulisi erityisesti kehittää keinoja, joilla pystyttäisiin vähentämään kotieläinten ruuansulatuksen ja lannan sekä peltojen lannoitukseen liittyviä päästöjä. Näiden päästöjen vähentäminen on haastavaa ilman tuotannon merkittävää vähentämistä.
- **Turvepellot** tuottavat yli puolet kaikista maatalouden päästöistä, vaikka niiden osuus peltoalasta on vain 10 prosenttia. Turvepelloilla tehtävillä päästövähennystoimilla voidaankin saavuttaa kustannustehokkaasti merkittäviä päästövähennyksiä jo kohtuullisen vähäisillä pinta-aloilla. Tästä syystä suunnitelmissa on useita juuri turvepelloille suunnattuja toimia. Esimerkiksi pohjaveden pinnan nostaminen pellon pinnan tuntumaan on tehokas keino hillitä turpeen hajoamista ja tästä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä.

Maatalous

- Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähennystoimia rahoitetaan pääasiassa **EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP)** kautta, jonka uusi kausi alkoi vuoden 2023 alussa.
- CAP:in kautta ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikkia maatalouden ilmastonmuutoksen hillintä- tai sopeutumistoimenpiteitä, vaan käytössä tulisi olla myös muita rahoituslähteitä toimenpiteiden edistämiseksi.
- Maataloudessa ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Esimerkiksi viljelyä monipuolistamalla sekä pellon vesitaloutta ja kasvukuntoa parantamalla on mahdollisuus hillitä pellolla syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä ja samalla parantaa maatalouden sopeutumista muuttuviin sääoloihin.
- Maatalouden ilmastonmuutokseen sopeutumista tukevia toimenpiteitä on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) kansallisessa vuoteen 2027 ulottuvassa strategiasuunnitelmassa. Lisäksi useita sopeutumiseen liittyviä toimenpiteitä kuten kasvintuhoojien ja eläintautien hallintaa ja rajoittamista ja kasvien jalostusta ilmastokestävämmiksi tehdään kansallisin toimin.

Maatalous

- Valmistelussa on suomalaisen **ruuantuotannon pitkän aikavälin strategia** ja elintarvikevientiä lisäävä ruoka-alan kasvuohjelma hallitusohjelman mukaisesti. Strategiatyössä luodaan visio siitä, millainen ruokajärjestelmä Suomessa on vuonna 2040, mitä toimenpiteitä sen saavuttamiseksi tarvitaan ja millaisiin muutoksiin on syytä varautua.
- **Ruuan kulutukseen** liittyviin päästöjä vähentäviin toimiin kuuluvat muun muassa ravitsemussuositusten noudattaminen ja ruokahävikin vähentäminen. Kansallisia ravitsemussuosituksia päivitetään parhaillaan ja ruokahävikillä on tavoite sen puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä.
- Julkisilla hankinnoilla ja **julkisilla ruokapalveluilla** on merkittävä rooli ruokajärjestelmän kestävyyden parantamisessa.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

- Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 (KISS2030) hyväksyttiin joulukuussa 2022 (VNS 15/2022 vp)
- Sisällöllinen painotus kansallisesti merkittävissä ja poikkileikkaavissa teemoissa, tavoitteissa ja toimissa
  - Lisäksi hallinnonalakohtaisia sopeutumisen toimintaohjelmia
- Toimeenpano käynnistyi vuonna 2023, väliarviointi ilmastolain mukaisesti tällä hallituskaudella

2023 toimeenpanon painopisteitä

- Alueellisen ilmastoriskien hallinnan kehittäminen
  - Kansallinen sopeutumisen missioverkosto
  - Tarvelähtöinen asiantuntijatuki kahdeksan maakunnan alueella
- Ilmastoturvallisuuden vahvistaminen kansallisella ja alueellisella tasolla
- Tietopohjan ja työkalujen kehittäminen eri toimialojen tarpeisiin
  - Esim. meritulvariskit, kuivuusriskit, metsätuhot, väylänpito
- Toimeenpanon resurssoinnin vahvistaminen
  - Valtakunnallinen ELY ilmastoyksikkö
  - Rahoitusviestintä
  - EU-rahoitushaun valmistelu

Lisätietoja

Maankäyttösektori (LULUCF)

- Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous -sektori (LULUCF) koostuu kuudesta maankäyttöluokasta: metsämaasta, viljelysmaasta, ruohikkoalueista, kosteikoista, rakennetusta alueesta ja muusta maasta sekä puutuotevarastosta.
- Maankäyttösektorin nettonielu/päästö saadaan, kun lasketaan yhteen kaikkien maankäyttöluokkien päästöt ja poistumat.
- Metsät ovat maankäyttösektorin tärkein nielu > koko tarkastelujakson ajan nettonielu.
- Metsämaan hiilinielun koko vaihtelee paljon vuosittain muun muassa puumarkkinatilanteen ja hakkuiden johdosta. Päästöjä maankäyttösektorilla aiheutuu esimerkiksi metsän raivaamisesta muuhun maankäyttöön sekä turvepeltojen ruuantuotannosta.
- Vuosina 2018, 2021 ja 2022 maankäyttösektori oli päästölähde, pikaennakkotietojen mukaan se palasi pieneksi nettonieluksi vuonna 2023, mutta tiedot tarkentuvat joulukuussa, kun vuotta 2023 koskevat ennakkotiedot julkaistaan.

Maankäyttösektorin päästöt ja poistumat maankäyttöluokittain (Mt CO2 -ekv.)

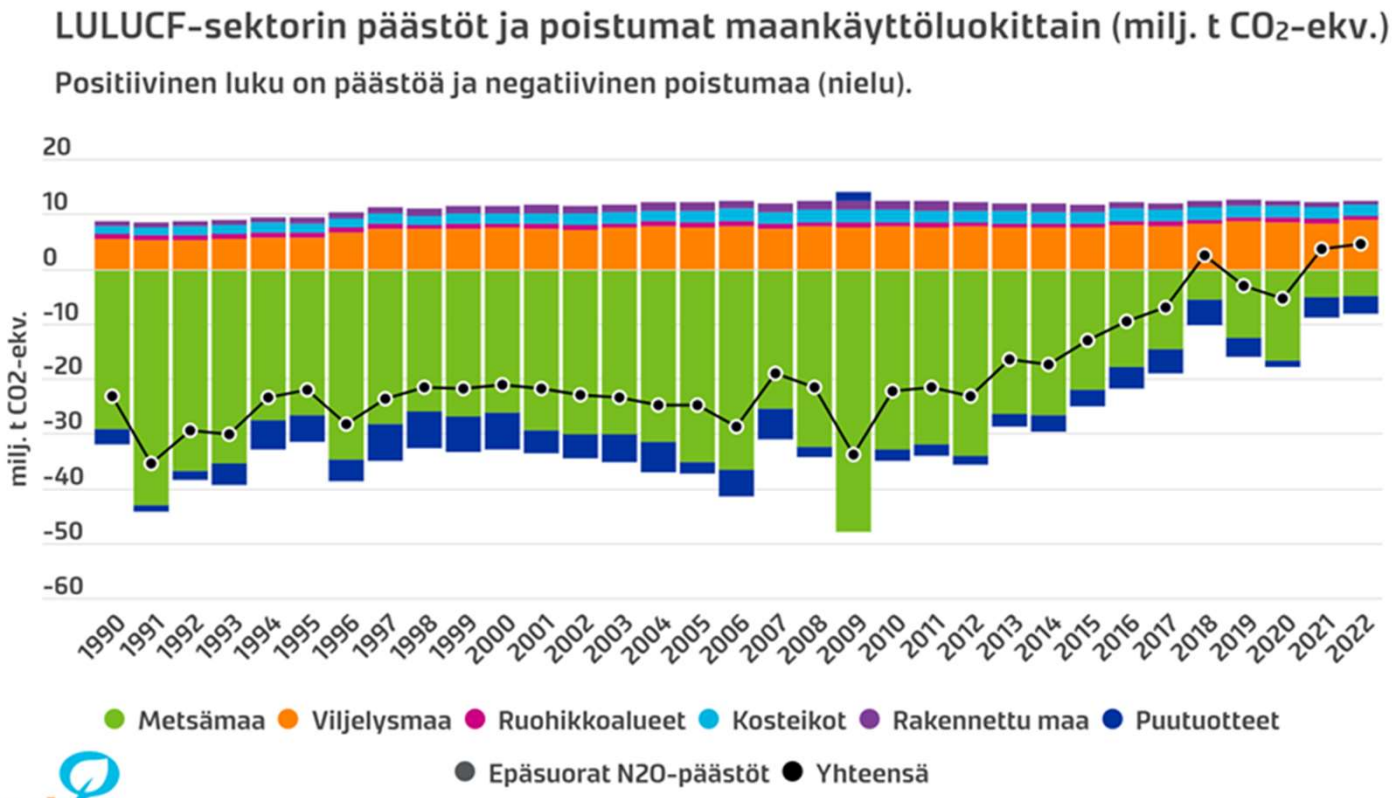

Lähde: Luonnonvarakeskus
15.3.2024

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU)

- Ilmastolain mukainen ensimmäinen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma annettiin kesällä 2022.
- Suunnitelman päämääränä on edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalousmaiden päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.
- Luonnonvarakeskus 2024: Maankäyttösektorilla saavutetaan tavoiteltu vuosittainen nettovaikutus vähintään kolme miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuoteen 2035 mennessä, kun maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma voidaan toimeenpanna täysimääräisesti.
- Suunnitelma kattaa maankäytön muutoksiin, maatalousmaiden hiilidioksidipäästöihin, metsiin ja pitkäikäisiin puutuotteisiin kohdentuvat toimenpiteet sekä useita erilaisia poikkileikkaavia toimenpiteitä. Valmistelussa lähtökohtana oli saavuttaa ilmastotavoitteet mahdollisimman kustannustehokkaalla ja oikeudenmukaisella tavalla. Yhtymäkohdat muihin ilmastopolitiikan strategioihin ja suunnitelmiin ym. huomioitiin valmistelussa.

Maatalous

- Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä raportoidaan useammalla raportointisektorilla.
- **Taakanjakosektorilla** raportoidaan
  - maatalouden metaani- ja dityppioksidipäästöt, jotka ovat pääasiassa peräisin tuotantoeläimistä, lannasta ja maaperästä,
  - kalkituksen hiilidioksidipäästöt
  - urealannoituksen päästöt
  - maatalouden työkoneiden, kiinteistökohtaisen lämmityksen ja viljankuivureiden polttoaineiden käytön päästöt
- **Maankäyttösektorilla** (LULUCF) raportoidaan maatalouden päästöistä
  - viljelysmaiden ja ruohikkoalueiden hiilidioksidipäästöt ja -poistumat.

Maataloudesta lähtöisin olevat kasvihuonekaasupäästöt

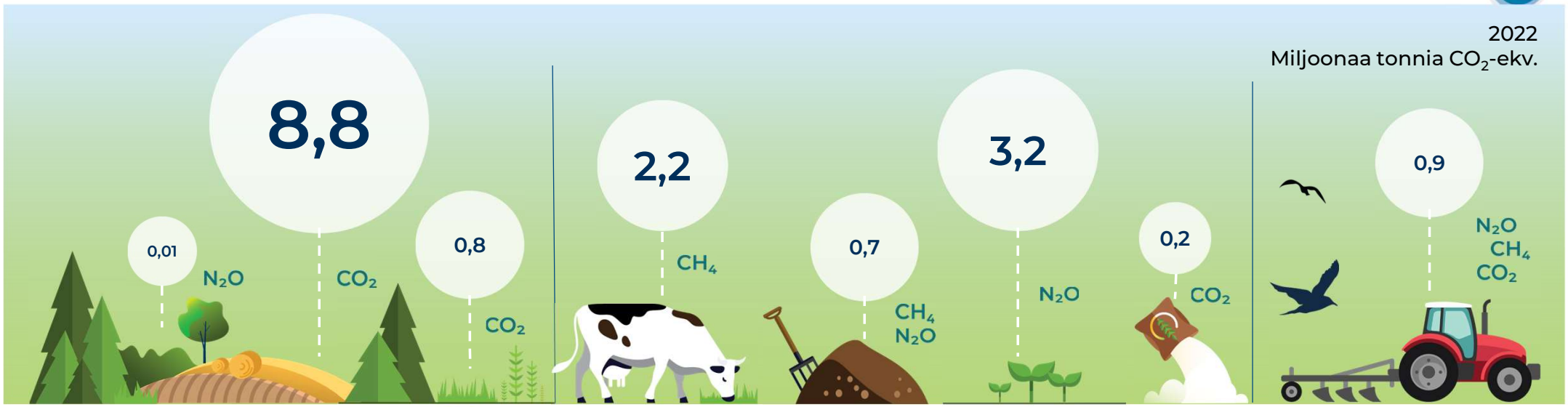

Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous

Maatalous

Energia

Alueiden raivaaminen pelloksi

Viljelysmaa

Ruohikkoalueet

Eläinten Ruuansulatus (35%)

Lannankäsittely (11%)

Maaperä (51%)

Kalkitus (3%)

Maatalouskoneet ja muu maatalouden energiankulutus

Lähde: Tilastokeskus

CAP

CAP POST 2027
- Uudet toimenpiteet

CAP 2023-2027
- Ehdollisuus: Uusien turvemaa-alojen ja kivennäismaa-alojen nurmivaatimus (raivauksen vähentämiseksi)
- Ehdollisuus: pysyvä nurmi, sängen polttokielto, vähimmäismaanpeite
- Kerääjäkasvit
- Maanparannus- ja saneerauskasvit
- Orgaanisen aineksen lisääminen maaperään + hiiliviljely
- Ravinteiden kierrätys, biokaasu ja muu uusiutuva energia
- Turvepeltojen nurmet
- Kosteikkoinvestoinnit turvepelloilla
- Luonnonhoito- ja viherlannoitusnurmet
- Talviaikainen kasvipeite
- Valumavesien hallinta
- Viljelykierto
- Täsmäviljely
- Nautojen ruokintasuunnitelmat
- Ilmasto-osaamisen lisääminen + innovaatiot

Muita kansallisia toimia

Toimet, joille on laskettu päästövähennys 2035 (HIISI-hanke)
- Pellonraivauksen rajoittaminen
- Metsitys
- Maatalousmaata ilmastokosteikoiksi
- Nurmi yksivuotisten kasvien tilalle, lisää hiiltä peltoon
- Turvemaiden viljely märkänä (kosteikkoviljely)
- Lypsylehmien metaanipäästöjen vähentäminen ruokinnallisilla keinoilla
- Täsmäviljely

Maatalouden päästöihin 2035 mennessä vaikuttavia toimia joiden ilmastovaikutusta täsmennetään
- Peltojen kiinteistörakenne
- Karjan ikärakenne
- Sukupuolilajiteltu siemen
- Peltometsäviljely
- Hiilen sidonnan parantaminen erilaisilla maanparannusaineilla
- Ravinteiden kierrätys, biokaasu ja muu uusiutuva energia

Ruokajärjestelmän muiden toimijoiden toimet ja yhteistyö, uudet teknologiat ja markkinoiden ml. hiilimarkkinoiden tarjoamat ratkaisut
+
kulutustottumusten muutos
+
ruokahävikin vähentäminen

Tutkimuksen mukanaan tuomat uudet ratkaisut

KISS2030 visio: Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

10 teemaa
24 tavoitetta
75 toimea

Yhteiskunnan toimijoilla on vahva tahto sopeutua ilmastonmuutokseen

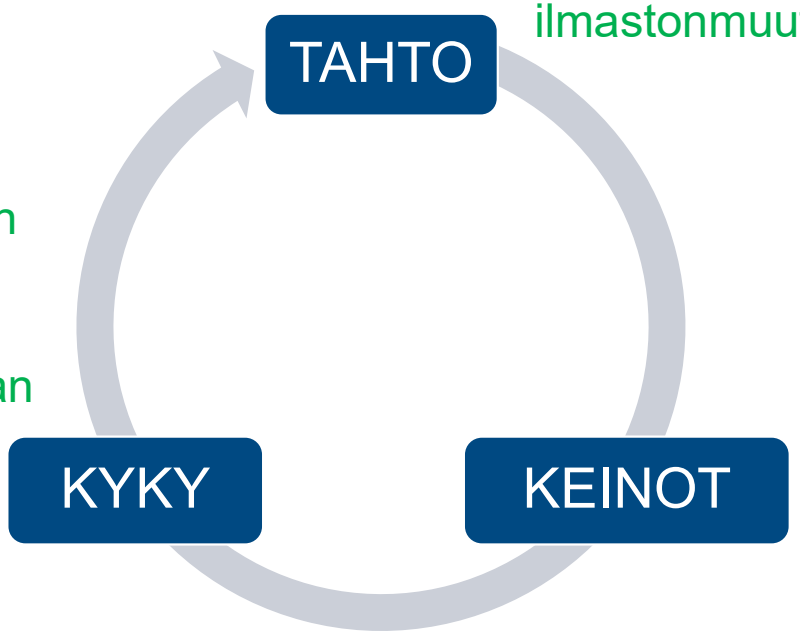

Yhteiskunnan toimijoilla on kyky ennaltaehkäistä, varautua ja hallita sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastonmuutokseen liittyvät riskit

Yhteiskunnan toimijoilla on käytössään tehokkaat keinot sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioimiseksi, ennalta-ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi

Maa- ja metsätalousministeriö